

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Eten en drinken op en rondom middelbare scholen

De keuzes van scholieren

Scholieren kunnen (vrijwel) altijd eten en drinken rondom school kopen. Hier wordt vooral in tussenuren en samen met vrienden gebruik van gemaakt. De supermarkt is daarbij populair. Scholieren hebben er maximaal 9 minuten voor over om bij een verkooppunt te komen. Dit blijkt uit een vragenlijstonderzoek van het RIVM onder bijna 1.400 Nederlandse middelbare scholieren tussen de 12 en 18 jaar oud.

In dit onderzoek is de voedselomgeving van middelbare scholieren in kaart gebracht en de keuzes die zij daarin maken. De voedselomgeving bestaat uit alle plekken waar eet- en drinkaanbod aanwezig is of waar we te maken hebben met (online) marketing of reclame van eten en drinken. Onderdelen van de voedselomgeving zijn bijvoorbeeld het aanbod van eten en drinken, de prijs, reclame, plaatsing en zichtbaarheid van producten, maar ook de sociale en culturele normen over voeding, en voedingsrichtlijnen en wetgeving vanuit de overheid. De voedselomgeving is anders voor verschillende mensen en groepen in de samenleving en draagt zo bij aan verschillen in eetpatronen en gezondheid.

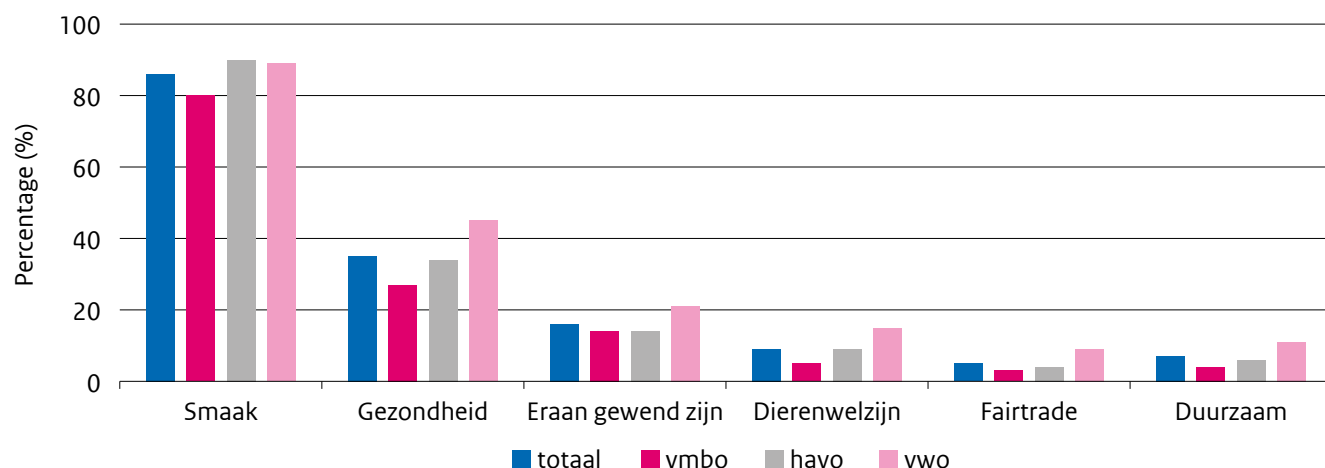
In dit onderzoek staan de scholieren zelf centraal: hoe ervaren zij de voedselomgeving in en rondom school, wat zijn hun gewoontes qua eten en drinken tijdens schooltijd en wat is bepalend voor de keuzes die zij maken qua eten en drinken tijdens schooltijd? Dit perspectief van scholieren kan scholen en gemeenten nieuwe inzichten en inspiratie bieden voor verbeteringen in de voedselomgeving op en rondom school.

Wat vinden scholieren belangrijk?

In het algemeen geven scholieren aan dat zij de volgende factoren belangrijk vinden aan hun eten en drinken: smaak (86% van de scholieren), prijs (59%), gemak (35%), gezondheid (35%), en dat het vullend is (26%). Er is bij een aantal factoren een significant verschil te zien tussen scholieren van verschillende schoolniveaus. Dit geldt voor smaak, gezondheid, eraan gewend zijn, dierenwelzijn, fairtrade en duurzaam (figuur 1).

Figuur 1. Factoren* die scholieren belangrijk vinden aan hun eten en drinken naar schoolniveau

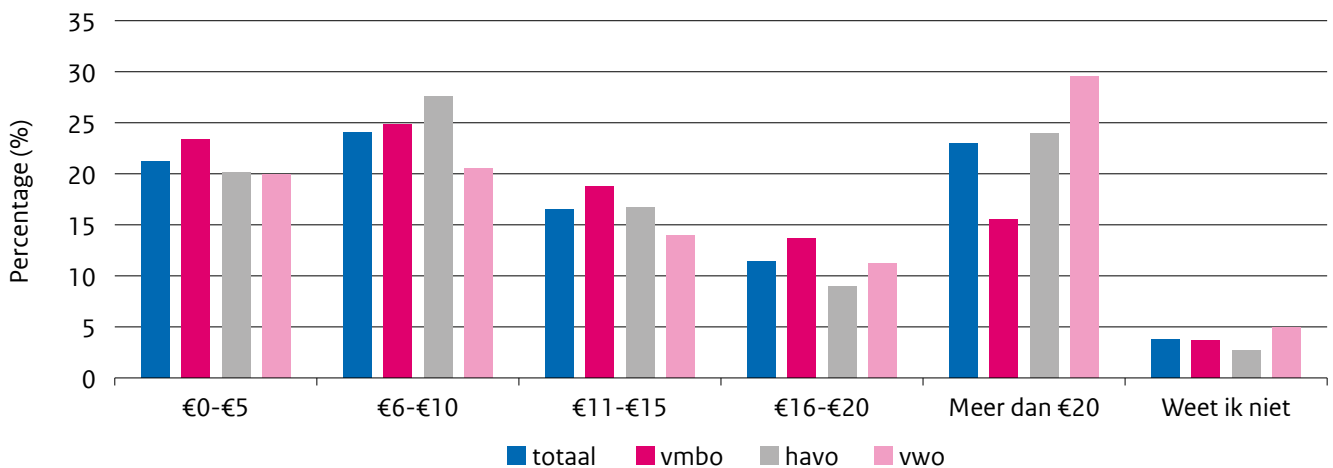
*Alleen factoren met significante verschillen naar schoolniveau worden getoond

Hoeveel geld hebben scholieren te besteden?

Van de scholieren heeft 21% in totaal €0 tot €5 per week te besteden, bij 24% is dat €6 tot €10, 17% heeft €11 tot €15 te besteden, bij 11% is dat €16 tot €20 en 23% van

de scholieren heeft meer dan €20 per week te besteden. Er is een verschil in besteedbaar geld tussen scholieren van verschillende schoolniveaus (figuur 2).

Figuur 2. Besteedbaar geld per week

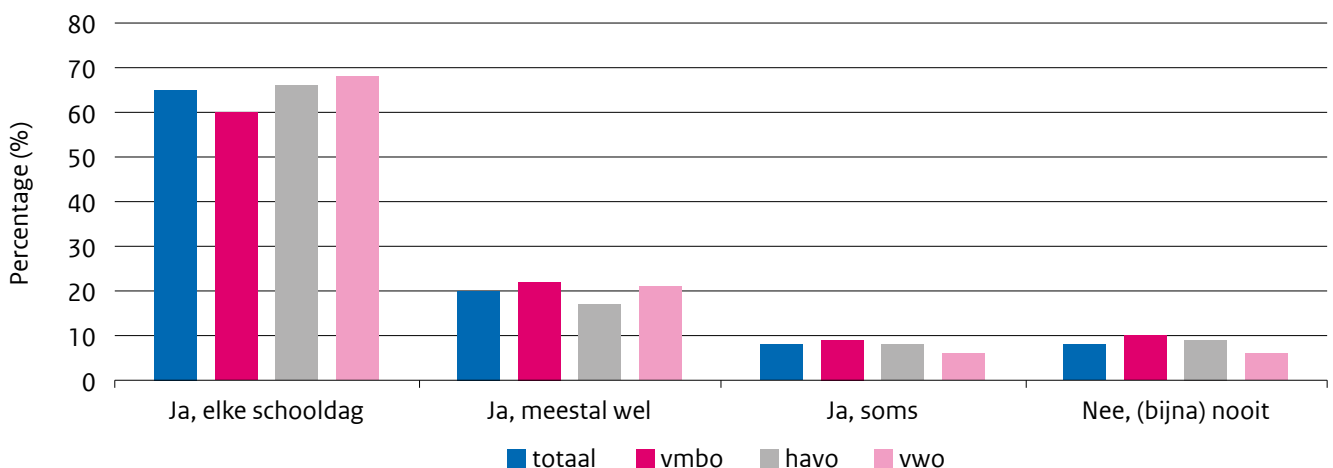

Wie neemt lunch mee van thuis?

Twee derde van de scholieren neemt dagelijks lunch van thuis mee en 8% van de scholieren neemt (bijna) nooit lunch mee van thuis (figuur 3). Van de scholieren die lunch

meenemen (n = 1.266), eet 99% de meegenomen lunch ook op. Er is een verschil te zien tussen scholieren van verschillende schoolniveaus.

Figuur 3. Percentage scholieren dat lunch van thuis meeneemt, naar schoolniveau

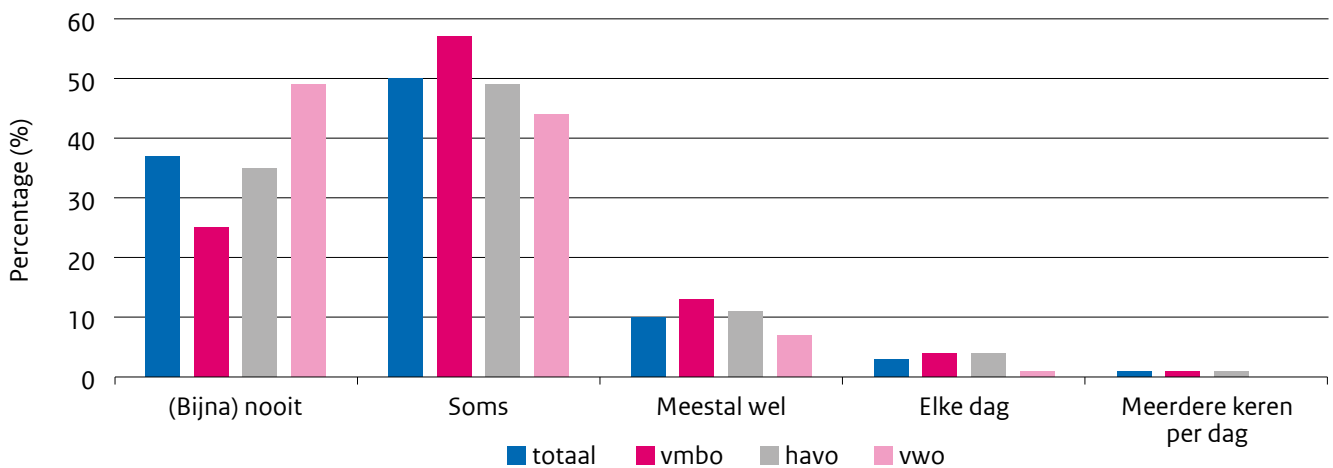

Kan er eten en drinken gekocht worden op school?

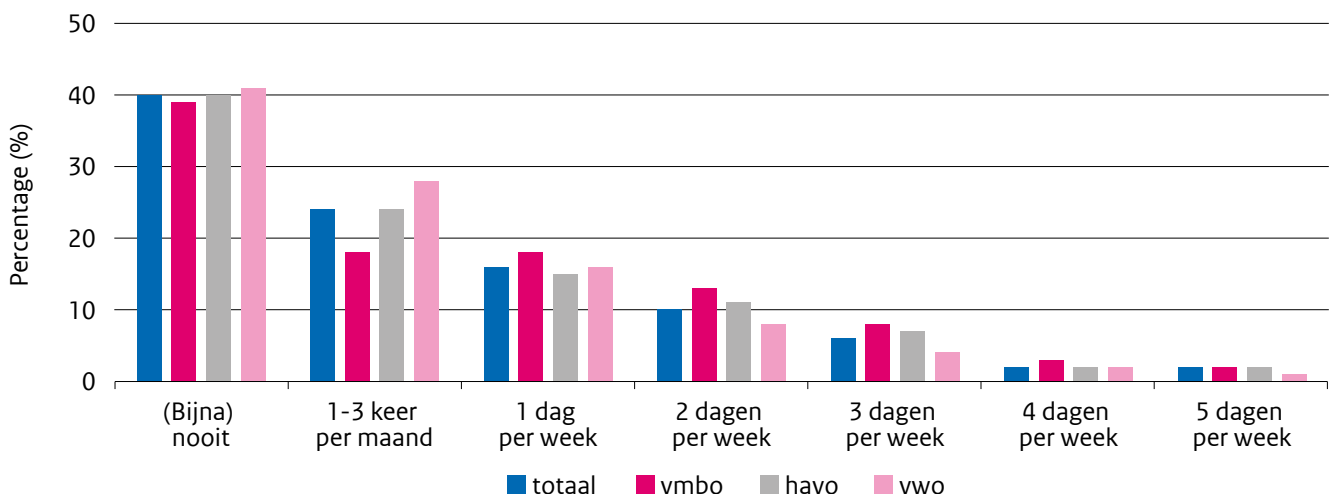
Vrijwel alle scholieren (98%) geven aan dat er eten en/of drinken verkrijgbaar is op hun school. Bij 79% van de scholieren worden belegde broodjes verkocht op school. Scholieren geven verder het vaakst aan dat er koek te koop is (70%), frisdrank met suiker (64%), snoep (64%), chips (50%), hartige snacks (49%), fruit (48%) en frisdrank zonder suiker (42%).

Als er eten of drinken verkrijgbaar is op school, koopt de helft 'soms' eten of drinken op school (50%) en ruim een derde koopt '(bijna) nooit' eten of drinken op school (37%). Er is hierbij een verschil te zien naar schoolniveau. Zo haalt bij de vwo'ers bijna de helft '(bijna) nooit' eten op school; bij havoërs is dit 35% en bij vmbo'ers 25%.

Figuur 4. Hoe vaak scholieren eten of drinken kopen **op school**, naar schoolniveau

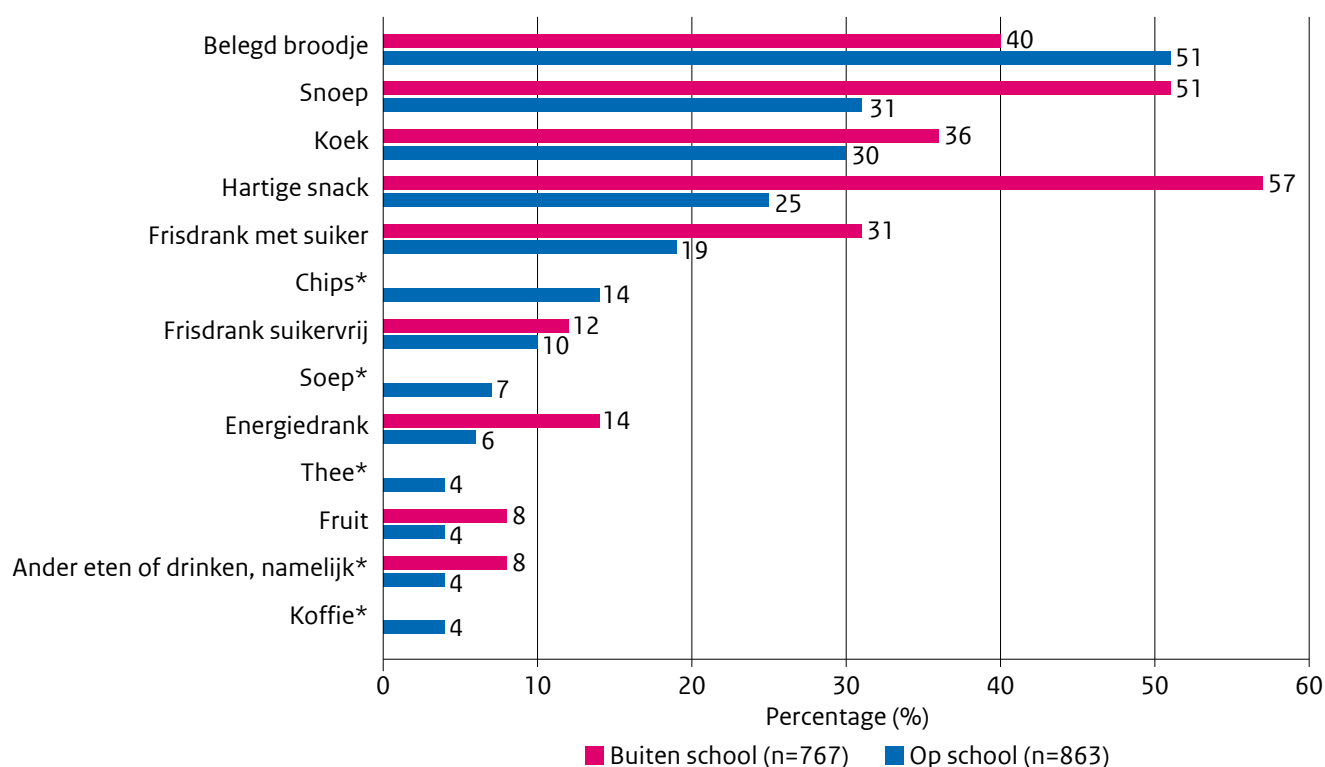
Figuur 5. Hoe vaak scholieren eten of drinken kopen **buiten school**, naar schoolniveau

Wat voor eten en drinken kopen scholieren?

Figuur 6 laat zien wat scholieren kopen die 'soms' tot 'meerdere keren per dag' eten of drinken kopen, zowel op school als buiten school. Op school zijn belegde broodjes, snoep en koek het meest populair; buiten school zijn dat hartige snacks, snoep en belegde broodjes.

Figuur 6. Percentage scholieren dat aangeeft het genoemde eten of drinken soms of vaker te kopen

* Buiten school behoorden 'chips', 'soep', 'thee' en 'koffie' niet tot de antwoordopties in de vragenlijst.

Waarom kopen scholieren wel of geen eten of drinken op school?

Van de scholieren die (soms) eten of drinken kopen op school (n=863), geeft ruim de helft 'smaak' als reden voor hun aankoop (57%). Ongeveer een derde van de scholieren geeft als reden dat zij geen eten of drinken mee van huis hebben genomen (32%).

Van de scholieren die geen eten of drinken kopen op school (n=647), geeft 69% 'prijs - zonde van het geld' als reden om niets te kopen. Er is een verschil tussen scholieren van verschillende schoolniveaus in hoe vaak scholieren aangeven dat 'prijs-zonde van het geld' de reden is om niets te kopen op school. Van de vwo'ers geeft 74% deze reden op, van de havoërs 73% en van de vmbo'ers 54%.

Eet- en drinkgewoonten buiten school (onder schooltijd)

Van de scholieren geeft 8% aan dat er nergens verkooppunten zijn buiten hun school, 87% geeft aan dat er een supermarkt in de buurt van school is en 51% geeft aan dat er een snackbar in de buurt is. Van de scholieren die aan hebben gegeven dat er wel één of meerdere verkooppunt(en) in de buurt van hun school is/zijn (n=1.276), haalt 60% wel

eens eten en/of drinken buiten school, onder schooltijd (figuur 5). Dit varieert van 1-3 keer per maand tot dagelijks. Er zijn hierbij verschillen tussen schoolniveaus te zien. De percentages in de tekstbox gaan over deze groep scholieren (n=767).

Wanneer? Van de scholieren die eten of drinken buiten school halen (n=767), haalt 80% eten of drinken buiten school in een tussenuur en 59% van de scholieren doet dit in hun pauze.

Waar? Van deze scholieren gaat 93% naar een supermarkt en 22% naar een snackbar. Minder vaak bezochte verkooppunten zijn het pizza-afhaalpunt (6%) en de ijszaak (7%). Voor 66% is de afstand naar het verkooppunt bepalend voor de keuze van het verkooppunt. Andere bepalende factoren zijn 'vrienden gaan daarheen' (53%), 'prijs' (46%) en 'smaak' (41%).

Hoe? Meer dan de helft (56%) van de scholieren gaat lopend naar het verkooppunt en 41% gaat op de fiets. Gemiddeld doen scholieren er 5,8 minuten over om bij het verkooppunt te komen en ze wensen er maximaal 9,4 minuten over te doen.

Wat? Scholieren kopen het vaakst hartige snacks (57%), snoep (51%), belegde broodjes (40%), koek (36%) en frisdrank met suiker (31%).

Waarom? Van de scholieren geeft 55% als reden voor het kopen van eten of drinken buiten school 'mijn vrienden gaan'. De andere meest genoemde redenen zijn 'smaak' (49%), 'prijs' (42%) en 'dichtbij' (40%). Dat het eten gezond is, vindt slechts 9% van de scholieren belangrijk.

Implicaties voor de praktijk

Bij de meeste scholieren is er zowel een aanbod van verkooppunten op school als rondom school. Twee derde van de scholieren maakt gebruik van de verkooppunten op school en 60% gaat wel eens naar verkooppunten buiten school. Daarbij lijken scholieren van het vmbo vaker eten of drinken te kopen vergeleken met scholieren van de havo of het vwo, zowel binnen als buiten school.

Buiten school is de supermarkt het meest populair om eten of drinken te kopen. Afstand speelt een belangrijke rol in de keuze voor een verkooppunt, maar toch is de actieradius van scholieren groot. Zij hebben er gemiddeld ruim 9 minuten voor over om bij een verkooppunt te komen

en hebben vaak een fiets tot hun beschikking. In dat geval zouden ze in die tijd ongeveer 2,5 km kunnen afleggen. Een zone zonder ongezond aanbod rondom school zou dus groot moeten zijn om ervoor te zorgen dat scholieren geen gebruik maken van het ongezonde aanbod.

Scholen en gemeenten kunnen de voedselomgeving benutten om gezonde keuzes van scholieren te stimuleren. Deze factsheet geeft inzicht in hoe scholieren keuzes maken over eten en drinken en kan helpen bij het inrichten van de voedselomgeving in en rondom school. Daarbij is het goed om oog te hebben voor verschillen tussen scholieren van verschillende schoolniveaus.

Aanpak van het onderzoek

In juni 2023 is door I&O Research in opdracht van het RIVM een vragenlijstonderzoek uitgevoerd. Er zijn 2.694 panelleden met kinderen tussen de 12 en 18 jaar oud benaderd en 891 panelleden van 16 tot en met 18 jaar.

In totaal hebben 1.530 scholieren de vragenlijst ingevuld. Daarvan hadden 1.400 scholieren de vragenlijst goed ingevuld. De analyses zijn gebaseerd op 1.388 scholieren; bij de overige scholieren was het schoolniveau onbekend.

Tabel 1. Beschrijving deelnemende scholieren

	Totaal n = 1.388 100 %	vmbo n = 483 34,8 %	havo n = 413 29,8 %	vwo n = 492 35,4 %
Geslacht (%)	Jongen	45,2	46,0	41,7
	Meisje	53,4	52,8	56,5
	Anders	1,4	1,2	1,8
Leeftijd in jaren (gem.)	14,6	14,3	14,4	15,1
Leeftijd (%)	12	9,3	10,1	7,7
	13	19,2	20,3	15,2
	14	21,5	24,6	17,5
	15	20,5	25,3	17,1
	16	12,6	12,2	12,6
	17	11,0	4,3	19,5
	18	5,9	3,1	10,4
Leerjaar (%)	1 ^e	20,8	26,1	14,8
	2 ^e	22,1	24,4	16,3
	3 ^e	22,4	28,2	17,5
	4 ^e	17,6	21,3	13,4
	5 ^e	11,3	n.v.t.	21,7
	6 ^e	5,8	n.v.t.	16,3

Bijlage

Onderstaande tabellen zijn de onderliggende data van de figuren in dit document.

Tabel 1. Factoren* die scholieren belangrijk vinden aan hun eten en drinken naar schoolniveau (behorend bij Figuur 1)

	Smaak	Gezondheid	Eraan gewend zijn	Dierenwelzijn	Fairtrade	Duurzaam
totaal	86	35	16	9	5	7
vmbo	80	27	14	5	3	4
havo	90	34	14	9	4	6
vwo	89	45	21	15	9	11

Tabel 2. Besteedbaar geld per week (behorend bij Figuur 2)

	€0-€5	€6-€10	€11-€15	€16-€20	Meer dan €20	Weet ik niet
totaal	21,2	24,1	16,5	11,4	23	3,8
vmbo	23,4	24,8	18,8	13,7	15,5	3,7
havo	20,1	27,6	16,7	9	24	2,7
vwo	19,9	20,5	14	11,2	29,5	4,9

Tabel 3. Percentage scholieren dat lunch van thuis meeneemt, naar schoolniveau (behorend bij Figuur 3)

	Ja, elke schooldag	Ja, meestal wel	Ja, soms	Nee, (bijna) nooit
totaal	65	20	8	8
vmbo	60	22	9	10
havo	66	17	8	9
vwo	68	21	6	6

Tabel 4. Hoe vaak scholieren eten of drinken kopen **op school**, naar schoolniveau (behorend bij Figuur 4)

	(Bijna) nooit	Soms	Meestal wel	Elke dag	Meerdere keren per dag
totaal	37	50	10	3	1
vmbo	25	57	13	4	1
havo	35	49	11	4	1
vwo	49	44	7	1	-

Tabel 5. Hoe vaak scholieren eten of drinken kopen **buiten school**, naar schoolniveau (behorend bij Figuur 5)

	(Bijna) nooit	1-3 keer per maand	1 dag per week	2 dagen per week	3 dagen per week	4 dagen per week	5 dagen per week
totaal	40	24	16	10	6	2	2
vmbo	39	18	18	13	8	3	2
havo	40	24	15	11	7	2	2
vwo	41	28	16	8	4	2	1

Tabel 6. Percentage scholieren dat aangeeft het genoemde eten of drinken soms of vaker te kopen (behorend bij Figuur 6)

	Op school (n=863)	Buiten school (n=767)
Belegd broodje	51	40
Snoep	31	51
Koek	30	36
Hartige snack	25	57
Frisdrank met suiker	19	31
Chips*	14	
Frisdrank suikervrij	10	12
Soep*	7	
Energiedrank	6	14
Thee*	4	
Fruit	4	8
Koffie*	4	
Ander eten of drinken, namelijk*	4	8

* Buiten school behoorden 'chips', 'soep', 'thee' en 'koffie' niet tot de antwoordopties in de vragenlijst.

Auteurs:

Annick Lindeboom, Else Zantinge,
Ceciel Dinnissen, Caroline van Rossum

Dit is een uitgave van:

**Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu**

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

maart 2024

De zorg voor morgen
begint vandaag